

Prøver – Evaluering – Undervisning
Kristendomskundskab
maj-juni 2009

Ved fagkonsulent Niels Lysholm
Styrelsen for Evaluering og Kvalitetsudvikling af Grundskolen
Kontor for Afgangsprøver, Test og Evalueringer

Indhold

FORORD.....	3
EVALUERINGEN	3
OPGIVELSERNE	4
PRØVEOPLÆGGENE	5
PRØVEAFHOLDELSEN	6
ANDET	7
HOVEDKONKLUSIONER	8
Opgivelserne	8
Prøveoplæggene	8
Prøveafholdelsen	9
Andet.....	9
AFRUNDING	9

Forord

Det er blevet en fast tradition, at der udarbejdes PEU-hæfter for de fag, som afsluttes med en prøve. Evalueringen sker ud fra et ønske om at tegne et samlet billede af årets prøve i faget. Herved kan de erfaringer, der er indhentet gennem prøveafholdelsen, benyttes i forbindelse med tilrettelæggelsen af de fremtidige mundtlige prøver og måske også være en hjælp i planlægningen af undervisningen.

Kristendomskundskab har nu været prøvefag i tre år. Det første år var prøven skriftlig, men ved slutningen af skoleåret 2006/2007 besluttede ministeren sammen med forligskredsen, at afgangsprøven i kristendomskundskab fra skoleåret 2007/2008 alene skulle være mundtlig. Det er altså andet år, hvor der evalueres på den mundtlige prøveform.

Ifølge principperne for prøvefag til udtræk deltog cirka en femtedel af landets 9. klasser i FSA i kristendomskundskab.

Skolestyrelsen og fagkonsulenten vil gerne benytte lejligheden til at sige mange tak for samarbejdet til de beskikkede censorer. De har ydet en meget stor indsats, hvad angår uddybende tilbagemeldinger, faglige vurderinger og ikke mindst vejledning af kollegaer. Desuden vil vi gerne sige tak til de mange, der har bidraget med gode overvejelser, kommentarer og afklarende spørgsmål.

Evalueringen

Evalueringen af dette års mundtlige prøver bygger på de beskikkede censorers besvarelser af et censorevalueringsskema. Desuden indgår henvendelser fra lærere i evalueringen. Da antallet af beskikkede censorer er begrænset, medfører det, at det statistiske materiale er beskedent. Konklusionerne bør derfor læses i dette perspektiv.

De beskikkede censorer fik udleveret et evalueringsskema. Evalueringsskemaet rettede konkrete spørgsmål til tre hovedområder:

- Prøveoplæggene
- Prøveafholdelsen

Desuden havde de beskikkede censorer mulighed for at komme med kommentarer, der knyttede sig direkte til de enkelte spørgsmål, samt udtrykke sig mere generelt om hele prøvesituationen. De beskikkede censorer har ligeledes haft mulighed for at uddybe de enkelte problemstillinger per mail og telefon.

Opgivelserne

Til den mundtlige prøve skal opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne organiseres i emner og skal omfatte tekst og andre udtryksformer. Opgivelserne kan repræsentere stof fra både 7./8. og 9. klassetrin. Opgivelserne skal være på dansk.

Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen. Det skal dog nævnes, at opgivelserne enkelte steder har været vurderet som utilstrækkelige.

Der er tale om et rimeligt bredt udvalg af tekster, for eksempel artikler, uddrag af religiøse tekster og bøger, myter og fortællinger samt lovtekster. Opgivelserne indeholder derimod kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes på for eksempel dokumentar- og spillefilm. Flere steder fremhæves det, at opgivelserne i denne sammenhæng opfattes som utilstrækkelige. I enkelte tilfælde er der slet ikke opgivet andre materialer og udtryksformer. Når de beskikkede censorer har spurgt ind til dette, har det i nogle tilfælde vist sig, at både dokumentar- og spillefilm er anvendt i undervisningen. De pågældende lærere har blot ikke været opmærksomme på, at andre udtryksformer skal være repræsenteret i opgivelserne.

Opgivelserne synes dækkende for alle trinmål efter 9. klassetrin.

De materialer, der dannede grundlag for prøven, for eksempel materialer fra udlånsamlinger, har i langt de fleste tilfælde været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen.

Flere opgivelser manglede skolelederens underskrift. Skolelederens underskrift er ansvarspådragende. Det betyder, at skolelederen har det formelle ansvar for, at opgivelserne er i overensstemmelse med kravene til såvel indhold som omfang. Det er derfor vigtigt at overholde denne procedure. Der er skoler, hvor der arbejdes hen mod, at skolelederen har en 10-minutters-dialog med hver enkelt lærer i samtlige mundtlige prøvefag. En sådan ordning vil formentlig være med til at optimere opgivelserne. Samtidig vil det måske forebygge ukonstruktive samtaler mellem censor og eksaminator og dermed bidrage til en bedre start på prøven.

Prøveoplæggene

Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Et prøveoplæg baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål formuleret af læreren. Prøveoplægget skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk.

Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene. Oplæggene har gennemgående givet eleven mulighed for at relatere fremstillingen til fagligt stof og anvende sine overvejelser i perspektiverende sammenhæng.

Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at ændre eller omformulere prøvespørgsmålene/prøveoplæggene således, at der er en direkte sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Enkelte beskikkede censorer måtte bede lærerne justere deres prøveoplæg således, at der blev skabt en tilstrækkelig sammenhæng med opgivelserne. Det gav eleven bedre mulighed for at referere til det opgivne stof.

Igen i år indgik som nævnt stort set ikke film- og lydclip i prøveoplæggene. Forklaringen kan være, at arbejdspresset i forvejen har været meget stort, og at der har hersket tvivl om ophavsrettigheder mv. Praktiske grunde som for eksempel manglende sikkerhed for, at

afspilningen vil fungere i prøvesituationen, kan også have afholdt nogle fra at benytte film- og lydclip.

Enkelte steder fremhæves det, at kopikvaliteten af prøveoplæggene var for ringe. I et enkelt tilfælde nævnes, at der i større udstrækning skal anvendes farvekopier, da det betyder meget med en god gengivelse af især foto og malerier, da billederne i denne sammenhæng indgår som en kilde.

Enkelte oplæg var meget samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem kristendomskundskab og samfundsfag. Der kan være sammenfald mellem fagets centrale kundskab- og færdighedsområde Livsfilosofi og etik og samfundsfags centrale kundskabs- og færdighedsområde Sociale og kulturelle forhold. Det er derfor vigtigt, at læreren i undervisningen gør eleverne opmærksomme på dette forhold, og at såvel lærer som censor holder fokus på faget under prøven.

Prøveafholdelsen

Der prøves i at:

- forholde sig til et eller flere udtryk, som knytter an til religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål, samt spørgsmål vedrørende forhold mellem religion og samfund
- relatere prøveoplægget til elevens hverdag og/eller til en større sammenhæng
- anvende det faglige stof.

Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen, hvor det er lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og korrekt. Det er tydeligt, at både eksaminator og censor har gjort sig stor umage med at give eleverne en positiv oplevelse af prøveafholdelsen. I den forbindelse bør det nævnes, at lærerskift i 9. klasse kan have en negativ indvirkning på prøveafholdelsen, da det giver kort tid for lærer og elever til at lære hinanden at kende – og for lærerens vedkommende til at skabe sig et godt og bredt kendskab til elevernes faglige formåen.

Prøveafholdelsen har vist, at eleverne fortsat kun i begrænset omfang anvender fagets terminologi, men også at der er meget forskel på de enkelte klasser. Det kunne tyde på, at netop de klasser, der har haft linjefagsuddannede lærere, i denne sammenhæng er godt stillet. Samtidig skal det fremhæves, at der heldigvis er mange ikke-linjefagsuddannede lærere, der udviser stort engagement og faglig indsigt. Fælles for mange lærere er, at de forstår at møde eleverne lige der, hvor de befinder sig. Ligeledes fremhæver flere, at der er stor polarisering mellem en gruppe, som kan og vil, og én, som ikke gider.

Der har været mange henvendelser fra lærere, der er i tvivl om, hvilke bøger der må benyttes under forberedelsen. Ved forberedelsen er det tilladt for eleverne at anvende opslagsværker. Karakteristisk for opslagsværker er, at de enten er alfabetiserede eller kronologiserede. Beskrivelserne skal være kortfattede, og der må ikke være tale om længere periode- eller temabeskrivelser. Grundbøger eller litterære værker må ikke forefindes i forberedelseslokalet. Enkelte har spurgt, om Bibelen må benyttes under forberedelsen. Det må den ikke, da der ikke er tale om et opslagsværk. Det er vigtigt, at censor forud for prøven sikrer sig, at der kun anvendes opslagsbøger under forberedelsen, således at det ikke bliver et diskussionspunkt umiddelbart inden eller under prøven.

Andet

Flere lærere har forud for prøveafholdelsen udtrykt bekymring over at skulle have beskikket censur. Efterfølgende har de fleste lærere dog understreget, at de har haft et stort udbytte af den faglige sparring med den beskikkede censor. Det skal derfor understreges, at hvervet som beskikket censor stiller store faglige og menneskelige krav. Ud over de faglige krav skal de beskikkede censorer i særlig grad honorere krav, som for eksempel evnen til at kunne samtale, forhandle og vise hjælpsomhed. Mødet mellem de beskikkede censorer og eksaminatorerne skulle derfor gerne medføre et kvalitetsløft for alle parter.

Problematikken om ikke-linjefagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år. Lærers faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning såvel positivt som negativt. På det personlige plan kan det desuden betyde mange frustrationer og ekstra arbejde for de pågældende lærere. I forbindelse med prøveafholdelsen kan konsekvensen være, at de enkelte lærere mangler den faglige ballast til

at stille relevante spørgsmål til oplæggene. Det kan tillige gøre det vanskeligt for censor at fastholde censorrollen, når censor for at bidrage til et forsvarlig prøveforløb i for høj grad må deltage direkte i eksaminationen.

Derfor kan skoleledelserne med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjefagsuddannede lærere i kristendomskundskab. Det skal dog fremhæves, at mange ikke-linjefagsuddannede lærere har sat sig grundigt ind i faget, og at deres engagement smitter af på eleverne. Desuden har mange sparret med linjefagsuddannede kollegaer. Hvis de tillige er rutinerede i at føre til prøve, kan det være en yderligere hjælp for eleverne.

Problematikken om lærerskift i 7/8. og 9. klasse er ligeledes uændret. Det kan blandt andet medføre, at det er vanskeligt for læreren at få overblik over, hvilke emner der er gennemgået, og hvilke materialer der er anvendt. Desuden kan det være vanskeligt for læreren, at vurdere, hvor stor vægt der er lagt på de enkelte emner. Måske kan problemet afhjælpes ved en bedre udnyttelse af årsplanerne. Dette forhold synes særlig vanskelig at ændre på.

Hovedkonklusioner

Opgivelserne

- Generelt fremgår det tydeligt af opgivelserne, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen.
- Opgivelserne indeholder kun i mindre grad andre materialer og udtryksformer. Her tænkes for eksempel på dokumentar- og spillefilm. Flere steder fremhæves det, at opgivelserne i denne sammenhæng opfattes som utilstrækkelige.
- Flere opgivelser manglede skolelederens underskrift.

Prøveoplæggene

- Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene.

- Mange lærere har ladet sig inspirere af forlagsproducerede materialer. Desuden har mange hentet inspiration og materialer på SkoleKom. Det kan i denne forbindelse være nødvendigt at ændre eller omformulere prøvespørgsmålene/prøveoplæggene således, at der er en tilstrækkelig sammenhæng mellem de enkelte prøveoplæg og opgivelserne. Det giver eleverne bedre mulighed for at referere til opgivelserne.
- Enkelte oplæg var meget samfundsrelaterede. Det afspejler den gråzone, der eksisterer mellem kristendomskundskab og samfundsfag.

Prøveafholdelsen

- Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen.
- Prøveafholdelsen har vist, at eleverne kun i begrænset omfang anvender fagets terminologi, og at der er meget stor forskel på de enkelte klasser.
- Der har været mange henvendelser fra lærere, der er i tvivl om, hvilke bøger der må benyttes under forberedelsen.

Andet

- Problematikken om ikke-linjefagsuddannede lærere er fortsat den samme som sidste år. Lærerens faglige kvalifikationer påvirker naturligvis fagligheden i den daglige undervisning såvel positivt som negativt.
- Problematikken om lærerskift i 7/8. og 9. klasse er ligeledes uændret. Dette forhold synes særlig vanskelig at ændre på.

Afrunding

I det forløbne skoleår har der været langt flere henvendelser end tidligere fra lærere om blandt andet prøveafholdelsen. Det viser, at lærerne ønsker at gøre tingene korrekt og sikre, at eleverne oplever et positivt prøveforløb.

Der er ikke tvivl om, at kristendomskundskab som prøvfag fortsat er en stor udfordring for mange lærere. Heldigvis tyder meget på, at lærernes anstrengelser og fagets nye status også er medvirkende til at styrke fagligheden.

Mange lærere bruger fortsat meget tid og energi på at føre eleverne til prøve i kristendomskundskab. Det betyder, at langt de fleste af landets elever heldigvis får en positiv oplevelse af prøveforløbet.